

Biblioteksplan för Trosa kommun 2020-2022

Antagen av:	Kommunfullmäktige 2020-10-21 § 83, Dnr KFN 2020/74
Dokumentkategori:	Styrdokument
Dokumenttyp:	Plan

Innehållsförteckning

Inledning	2
Uppföljning av biblioteksplanen för 2018-2019	2
Folkbiblioteken	3
Små barns språkutveckling och ungdomars läsning	3
Digital delaktighet och digitala tjänster	4
Hälsa och hållbarhet	4
Det lokala kulturarvet	5
Skolbiblioteken och samverkan mellan folkbibliotek och skola	5
Utveckling av samarbetet 2020-2022	6
Avslutning	7
Sammanfattning av utvecklingsområden för biblioteksverksamheterna 2020-2022	7
Uppföljning	7

Inledning

Enligt bibliotekslagen ska alla kommuner anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. Denna biblioteksplan anger riktningen för biblioteken i Trosa kommun under perioden 2020-2022. Den ska vara ett redskap för personal och beslutsfattare i utvecklingen av verksamheten men även synliggöra bibliotekens utbud och service samt gynna medborgarnas möjlighet att påverka. Planen omfattar de två folkbiblioteken i Trosa kommun, Trosa stadsbibliotek och biblioteket Navet i Vagnhärad, samt skolbiblioteken på kommunens sex grundskolor.

Biblioteksverksamheten i Trosa kommun regleras av flera olika lagar och styrdokument. De viktigaste och mest övergripande är bibliotekslagen, skollagen, läroplanen för grundskolan och Fastlagd kurs för Trosa kommun. Folkbiblioteken har dessutom en medieplan samt en läsfrämjandeplan för barn- och ungdomsverksamheten.

Denna biblioteksplan anger hur biblioteksverksamheten ska utvecklas på övergripande, strategisk nivå. Varje år utarbetas också verksamhetsplaner för alla kommunens verksamheter på nämndnivå, med mål och verksamhetsmätt för det kommande året. I Trosa kommun ansvarar Kultur- och fritidsnämnden för folkbiblioteksverksamheten och Humanistiska nämnden ansvarar för skolbiblioteksverksamheten.

Uppföljning av biblioteksplanen för 2018-2019

Trosa kommuns senaste biblioteksplan gällde för 2018-2019 och omfattade endast folkbiblioteksverksamheten. I planen togs följande utvecklingsområden upp:

Bibliotekens webbplats, digitala tjänster och användning av sociala medier
Bibliotekskatalogens användarvänlighet och möjligheter till interaktivitet
Utbudet av teknisk service (datorer, wifi etc.)
Samarbetet med andra verksamheter, föreningar och näringsliv
Läsfrämjande aktiviteter som läsecirklar, föräldragruppsträffar, minibio, teater och författarbesök samt samarrangemang med andra aktörer.
Anpassning av barn- och ungdomsavdelningarna för mer attraktiva rum för barn och ungdomar

Biblioteken har arbetat aktivt med alla ovanstående punkter. Under perioden infördes ett nytt biblioteksdatasystem med nytt webbgränssnitt för användarna, de digitala tjänsterna utökades med bland annat lån av film, de publika datorerna byttes ut på båda biblioteken och besökarna har nu tillgång till snabbare och smidigare wifi. Samverkan med andra verksamheter och aktörer resulterade i bland annat skrivarcirkel för ungdomar, möjligheter för Kulturskolans elever att uppträda och visa konst på biblioteken och ett nytt språknätverk tillsammans med förskolor och barnhälsovård.

Av utvecklingsområdena från den tidigare planen behöver framförallt anpassning av biblioteksrummens avdelningar för barn och ungdomar fortsatt uppmärksamhet. Detta följer, liksom den nu ännu mer aktuella utvecklingen av digitala tjänster och användarvänlig teknik, med till nedanstående plan för 2020-2022. Att denna nya plan även innefattar skolbiblioteksverksamheten är också ett resultat av utvärderingen av den tidigare planen för att den nya ska bli bästa möjliga redskap för utveckling av hela biblioteksverksamheten i Trosa kommun.

Folkbiblioteken

Folkbiblioteken i Trosa kommun är en enhet under Kultur-, fritids-, teknik- och service-kontoret. Ansvariga tjänstepersoner är bibliotekschefen och produktionschefen för Kultur-, fritids-, teknik- och servicekontoret. Ansvarig nämnd är Kultur- och fritidsnämnden. Verksamheten utgår från Trosa stadsbibliotek och biblioteket Navet i Vagnhärad med generösa öppettider - både bemannade tider och Meröppet med självservice varje dag från tidig morgon till sen kväll. Biblioteken arbetar även med uppsökande verksamhet i olika former. Under de närmaste åren kommer det vara viktigare än någonsin att anpassa bibliotekens utbud, service och tjänster till de behov som uppstår i samhället. Den digitala utvecklingen liksom Corona-pandemin, som påverkar människors möjlighet att besöka biblioteken fysiskt, gör att verksamheten behöver ställa om till nya sätt att uppfylla uppdragen. Samverkan med andra kommunala verksamheter, föreningar och andra aktörer är helt avgörande för att nå så många som möjligt av medborgarna, inte minst inom de enligt bibliotekslagen prioriterade grupperna:

- **Barn och ungdomar**
- **Personer med funktionsnedsättning**
- **Personer med annat modersmål än svenska**
- **Nationella minoriteter**

Samverkan med andra verksamheter och aktörer som arbetar med de prioriterade grupperna, liksom samverkan med andra folkbibliotek i regionen och med Biblioteksutveckling Sörmland, ska vara centralt i arbetet med följande fyra stora utvecklingsområden som biblioteksverksamheten identifierat för perioden 2020-2022. Dessa områden ska prioriteras i verksamhetsutvecklingen:

Små barns språkutveckling och ungdomars läsning

Under planperioden ska bibliotekens barn- och ungdomsverksamhet särskilt fokusera på de yngsta och de äldsta barnen. Insatser som främjar språkutveckling och läsintresse hos de minsta barnen har stor betydelse för deras fortsatta utveckling och förutsättningar att ta till sig kunskaper i alla olika skolämnen. Därför ska biblioteken samverka med barnhälsovården och förskolorna för att nå ut till alla små barn och föräldrar med inspiration och kunskap. Biblioteken ska aktivt delta i språknätverket med förskolorna och BHV och tillsammans med dessa utveckla nya former för att främja läslust och språkutveckling, som till exempel bokpåsar för

hemlån via förskola eller BVC, öppen förskoleverksamhet, besök av barnbibliotekarie på föräldramöten eller bokprat för förskolepersonal. I arbetet kring språkutveckling ska insatser för de barn som är dubbelt prioriterade enligt bibliotekslagen (barn med funktionsnedsättning, annat modersmål eller som tillhör någon av de nationella minoriteterna) särskilt prioriteras.

Att nå ungdomar på deras fritid, göra dem delaktiga och skapa eller öka läsintresse hos dem är en stor utmaning för biblioteken. Samverkan med fritidsgårdarna, kulturskolan och med föreningar som har unga deltagare behöver fördjupas och utvecklas så att bibliotekens utbud och aktiviteter för ungdomar kan breddas och formas av ungdomarnas intressen och åsikter.

I detta utvecklingsområde ingår även implementering av FN:s konvention om barnets rättigheter i biblioteksverksamheten och fortsatt utveckling av barn- och ungdomsavdelningarnas rumsliga utformning för att anpassa dem ännu mer till alla barns och ungdomars önskemål, behov och förutsättningar.

Digital delaktighet och digitala tjänster

Enligt bibliotekslagen ska folkbiblioteken verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet. Biblioteken har en viktig roll i samhällets digitala utveckling både genom att tillgängliggöra information, kunskap och litteratur digitalt men också genom att många medborgare söker sig till lokalerna för att utträta digitala ärenden, göra utskrifter och få hjälp att söka information. I en digitaliserad värld med ett överflöd av information för alla medborgare att orientera sig i är bibliotekariernas kunskap om källkritik viktigare än någonsin.

Under planperioden ska biblioteken erbjuda utökade möjligheter till handledning i användande av digitala tjänster och till kunskapsutveckling inom digital information och källkritik, till exempel genom tidsbokning, drop in-tider eller öppna föreläsningar. Bibliotekens digitala medieutbud och egna digitala tjänster ska också fortsätta att utvecklas och prioriteras med särskilt fokus på tillgängligheten för de prioriterade grupperna. Här ingår även den tekniska utrustningen på biblioteken och möjligheterna till självservice för utlån, återlämning och andra tjänster som skanning och utskrifter.

Hälsa och hållbarhet

All verksamhet inom Trosa kommun ska genomsyras av ett folkhälsoperspektiv, vilket är en del i arbetet för en långsiktigt hållbar utveckling. Biblioteken kan som folkbildande, kulturell och läsfrämjande verksamhet bidra både till en miljömässigt hållbar utveckling och till ökad psykisk hälsa och välbefinnande. Under den senaste biblioteksplanens giltighetstid har personal på folkbiblioteken utforskat olika arbetssätt för bokcirklar och genomgått högskoleutbildning inom det biblioterapeutiska arbetssättet. Biblioterapi främjar välmående och personlig utveckling genom reflektion och samtal om läsupplevelser eller andra kulturella

uttrycksformer som konst och skrivande. Samtalen genomförs i grupp med bibliotekarien som handledare. Biblioteken ska med hjälp av detta och andra läsfrämjande arbetssätt arbeta för att främja psykisk hälsa hos alla åldrar och särskilt de prioriterade grupperna. För att öka sin kunskap, kunna pröva nya metoder och nå nya deltagare i aktiviteterna ska bibliotekspersonalen knyta kontakter och utveckla samverkan med andra verksamheter som exempelvis folkhälsoansvarig, äldreomsorg, anhörigstöd, daglig verksamhet, barn- och elevhälsa, familjemottagning, SFI och integrationsenheten. Biblioteken ska också aktivt verka för att öka allmänhetens kunskap om hållbar livsstil, exempelvis genom att erbjuda utställningar, föreläsningar och workshops i fysisk eller digital form och samverka med kommunens energi- och klimatrådgivare.

Det lokala kulturarvet

Folkbiblioteken har en viktig uppgift som förmedlare av historia och kulturarv, framförallt det lokala kulturarvet i Trosa kommun och Södermanland. Trosa har en lång och spännande historia och inom kommunen finns fantastiska forn lämningar, historiska byggnader, platser och berättelser att bevara och föra vidare. Kommunen är också del i det finska förvaltningsområdet vilket förutom att kommunen ska värna om det finska språket även innebär ett ansvar att främja minoritetens kulturella identitet.

Under planperioden ska biblioteken inventera och lyfta fram sina egna samlingar av hembygds litteratur och annan litteratur med lokal anknytning. Biblioteken ska också samverka med lokala föreningar, enheten Kultur & förening, Turistcenter samt samordnaren för finskt förvaltningsområde för att öka bibliotekspersonalens kunskap och erbjuda aktiviteter som bidrar till att öka allmänhetens intresse för lokal historia och för den finska minoritetens kulturarv. Till detta utvecklingsområde hör även medborgarnas möjligheter att nyttja bibliotekens resurser för släktforskning – tjänster som biblioteken behöver utveckla och lyfta fram i samarbete med föreningar och släktforskningsintresserade representanter från allmänheten.

Skolbiblioteken och samverkan mellan folkbibliotek och skola

I Trosa kommun finns skolbibliotek på alla de sex kommunala grundskolorna. Varje rektor har ansvar för respektive skolas bibliotek, och rapporterar till skolchefen/Skolkontoret. Ansvarig nämnd är Humanistiska nämnden.

Alla elever ska enligt skollagen ha tillgång till skolbibliotek. Läroplanen Lgr11 tydliggör att rektor ansvarar för att skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens. Enligt bibliotekslagen ska skolbiblioteken precis som alla andra bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet prioritera personer med funktionsnedsättning, personer med annat modersmål än svenska och nationella minoriteter.

Skolbiblioteken ska vara en resurs för elever och lärare och stärka måluppfyllelsen av målet att alla barn skall kunna läsa i årskurs 1. Folkbiblioteken ska stötta skolbiblioteken för att detta ska kunna uppnås. Folkbiblioteken ska inte bedriva skolbiblioteksverksamhet utan bidra med kunskap, erfarenhet samt praktisk och teknisk administration för att underlätta för skolpersonalen som ansvarar för biblioteket på respektive skola att i sin tur stötta elever och lärare på bästa sätt i den pedagogiska verksamheten.

Folkbiblioteken ansvarar för administration av det gemensamma biblioteksdatasystemet med tillhörande webbgränssnitt och utbildning i hur dessa används för skolbiblioteksansvariga, som i sin tur utbildar övrig skolpersonal vid behov. Alla skolor bör sträva efter att använda biblioteksdatasystemet för utlån och återlämning. Varje skola avgör hur mycket av detta som ska skötas av skolbibliotekspersonal och i vilken grad lärare och elever ska använda systemets självservicemöjligheter. Genom beställningar i biblioteksdatasystemet finns även möjligheten att få folkbibliotekens böcker levererade till skolbiblioteket för utlån där.

Utveckling av samarbetet 2020-2022

Under höstterminen 2020 ska en ny rutin för registrering och iordningställande av nya böcker till skolbiblioteken prövas. De skolor som önskar ska få sina nya böcker levererade till folkbiblioteken där de görs klara för utlån innan de skickas vidare till skolbiblioteken. Syftet med detta är att använda resurserna mer effektivt – folkbiblioteken har inarbetade rutiner för mediehantering och personal som kan sköta detta enkelt. Utöver hanteringen av nya böcker har folkbiblioteken och skolorna identifierat följande utvecklingsmöjligheter för samverkan under planperioden:

- Samverkansträffar för utbyte av kunskap, erfarenheter och information mellan barn- och ungdomsbibliotekarier, skolbiblioteksansvariga, modersmålslärare och speciallärare. Folkbiblioteken kan även bevaka möjligheter till gemensam fortbildning inom till exempel läsfrämjande och tillgängliga medier.
- Samarbete mellan barn- och ungdomsbibliotekarier, skolbiblioteks- och fritidspersonal kring läsfrämjande aktiviteter på fritids.
- Inspirationsträffar för lärare där bibliotekarier tipsar om barn- och ungdomslitteratur ur den senaste utgivningen eller inom olika teman.

Avslutning

Sammanfattning av utvecklingsområden för biblioteksverksamheterna 2020-2022

Folkbiblioteken:

- Främja små barns språkutveckling
- Hitta nya arbetssätt för att nå ungdomar och öka deras läsintresse och inflytande
- Ökad digital delaktighet hos medborgarna
- Förbättra och utöka det digitala medieutbudet, de digitala tjänsterna och självservicen på biblioteken
- Utveckla arbetssätt för och samverka kring läsfrämjande för psykisk hälsa
- Bidra till kunskapsförmedling kring hållbar livsstil
- Värna om det lokala kulturarvet i samverka med föreningar och andra lokala aktörer

Skolbiblioteken:

- Stärka måluppfyllelsen av målet att alla barn skall kunna läsa i årskurs 1
- Förenklad mediehantering i samverka med folkbiblioteken för ett effektivare resursutnyttjande och frigörande av tid för skolbiblioteksansvariga
- Samverkans- och inspirationsträffar för bibliotekarier och skolpersonal
- Läsfrämjande aktiviteter för barn på fritids i samverka med folkbiblioteken

Uppföljning

Denna biblioteksplan gäller till och med 2022. Under planperioden formuleras mål, verksamhetsmål och aktiviteter i de årliga verksamhetsplanerna. Uppföljning av dessa sker vid delårsbokslut och årsbokslut. Under 2022 ska hela biblioteksplanen följas upp och utvärderas av både Kultur-, fritids-, teknik- och servicekontoret och Skolkontoret. Denna uppföljning rapporteras till Kultur- och fritidsnämnden och Humanistiska nämnden i samband med att nästa biblioteksplan för Trosa kommun arbetas fram.